

Briuselis, 2025 m. rugsėjo 22 d.
(OR. en)

13093/25

ENV 871
CLIMA 356
FORETS 73
AGRI 437
DELECT 136

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPREZ
gavimo data:	2025 m. rugsėjo 19 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generalinei sekretorei Thérèse BLANCHET
Komisijos dok. Nr.:	C(2025) 6310 final
Dalykas:	KOMISIJOS DELEGUOTASIS REGLAMENTAS (ES) .../... 2025 09 19 kuriuo nustatant moksliai pagrįstą apdulkinčiųjų įvairovės ir apdulkinčiųjų populiacijų stebėsenos metodą papildomas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1991

Delegacijoms pridedamas dokumentas C(2025) 6310 final.

Priedama: C(2025) 6310 final

Bruselis, 2025 09 19
C(2025) 6310 final

KOMISIJOS DELEGUOTASIS REGLAMENTAS (ES) .../...

2025 09 19

**kuriuo nustatant moksliškai pagrįstą apdulkintojų įvairovės ir apdulkintojų populiacijų
stebėsenos metodą papildomas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES)
2024/1991**

(Tekstas svarbus EEE)

AIŠKINAMASIS MEMORANDUMAS

1. DELEGUOTOJO AKTO BENDROSIOS APLINKYBĖS

1.1. Bendroji informacija ir tikslai

Apdulkiniojai yra gyvybiškai svarbūs mūsų gerovei, apsirūpinimo maistu saugumui ir gamtos išlikimui. Jie padeda augalams daugintis, pernešdami žiedadulkes iš vyriškosios žiedų dalies į moteriškąją – taip įvyksta apvaisinimas. Ši dieną ir naktį atliekama apdulkinimo paslauga Europoje užtikrina maždaug keturių iš penkių kultūrinių ir laukinių žydinčių augalų rūšių gyvavimą. Europoje apdulkiniojai daugiausia yra vabzdžiai, pavyzdžiui, bitės, musės, drugiai ir kandys.

Pastaraisiais dešimtmečiais Europos Sąjungoje apdulkiniojų smarkiai sumažėjo. Mažėja kas trečios bičių, žiedmusių ir drugių rūšies populiacijos. Vienai iš dešimties bičių ir drugių rūšių ir vienai iš trijų žiedmusių rūšių gresia išnykimas. Laukinių apdulkiniojų skaičiaus mažėjimas paskatino visuomenės raginimus imtis ryžtingų veiksmų mažėjimo priežastims šalinti, pavyzdžiui, įgyvendinti Europos piliečių iniciatyvą „Saugokime bites ir ūkininkus“, kurios metu surinkta daugiau kaip milijonas pritarimo pareiškimų. Mokslininkai įspėjo, kad be apdulkiniojų daugelio augalų rūšių skaičius sumažės ir galiausiai jos išnyks kartu su nuo jų priklausomais organizmais. Tai turėtų plataus masto ekologinių, socialinių ir ekonominių pasekmių.

Siekdama spręsti šią problemą, 2018 m. Komisija pradėjo įgyvendinti ES iniciatyvą dėl apdulkiniojų, o 2023 m. – naują apdulkiniojų politikos kursą¹, kad sustiprintų savo veiksmus. 2024 m. priėmus Gamtos atkūrimo reglamentą², naujo apdulkiniojų politikos kurso užmojis buvo įtvirtintas teisiškai privalomu tikslu.

Pagal Gamtos atkūrimo reglamentą valstybės narės turi padidinti apdulkiniojų įvairovę ir vėliausiai 2030 m. sustabdyti apdulkiniojų populiacijų mažėjimą, o vėliau užtikrinti apdulkiniojų populiacijų didėjimo tendenciją, kuri nuo 2030 m. turėtų būti matuojama bent kas šešerius metus iki bus pasiektas pakankamas lygis.

Gamtos atkūrimo reglamente taip pat nustatyta, kad valstybės narės turi stebėti apdulkiniojų gausą ir įvairovę taikydamos mokliškai pagrįstą metodą. Reglamentu Komisijai suteikiami įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus, kuriais nustatomas toks metodas (toliau – stebėsenos metodas). Stebėsenos metodas turi būti standartizuotas metinių duomenų apie apdulkiniojų rūšių gausą ir įvairovę ekosistemose rinkimo metodas. Įgyvendindamos šį metodą, valstybės narės turi užtikrinti, kad būtų stebimas pakankamas skaičius vietų ir taip būtų užtikrintas reprezentatyvumas jų teritorijose. Stebėsenos metodas taip pat turi būti standartizuotas apdulkiniojų populiacijų tendencijų ir nacionaliniuose atkūrimo planuose numatytų atkūrimo priemonių veiksmingumo vertinimo metodas, grindžiamas surinktais duomenimis.

1.2. Teisinis pagrindas

Šis deleguotasis reglamentas grindžiamas Gamtos atkūrimo reglamento 10 straipsnio 2 dalimi, kuria Komisijai suteikiami įgaliojimai nustatyti ir atnaujinti mokliškai pagrįstą apdulkiniojų įvairovės ir apdulkiniojų populiacijų stebėsenos metodą. Šiuo stebėsenos metodu bus remiamasi vertinant valstybių narių pažangą siekiant Gamtos atkūrimo reglamento 10 straipsnio 1 dalyje nustatytą tikslą – padidinti apdulkiniojų įvairovę ir vėliausiai 2030 m. apdulkiniojų populiacijų mažėjimą pakreipti priešinga linkme, o vėliau užtikrinti apdulkiniojų populiacijų didėjimo tendenciją, nuo 2030 m. matuojamą bent kas šešerius metus, kol pasiekiamas pakankamas lygis.

¹ [COM\(2023\) 35 final.](#)

² [Reglamentas \(ES\) 2024/1991.](#)

Deleguotasis reglamentas atitinka proporcingumo principą, nes juo neviršijama to, kas būtina siekiant tikslo nustatyti standartizuotą moksliskai pagrįstą apdulkintojų įvairovės ir apdulkintojų populiacijų stebėsenos metodą, kaip išdėstyta kitame skirsnyje.

1.3. Moksliniai principai ir metodai, kuriais grindžiamas deleguotasis reglamentas

1.3.1. Mokslinis ir techninis pagrindas

Komisija rėmė nuo 2019 m. vykdytą projektą STING³, kuriuo siekta pakloti tvirtą mokslinį pagrindą ekonomiškai efektyviai ES apdulkintojų stebėsenos sistemai (EU-PoMS). Komisijos Jungtinio tyrimų centro (JRC) kuruotame projekte dalyvavo aukštos kvalifikacijos ekspertai, be kita ko, apdulkintojų biologijos, biologinės įvairovės tyrimų vietoje ir ekologinės statistikos sričių ekspertai, siekdami parengti mokslines ir technines EU-PoMS galimybes. Šios galimybės buvo išbandytos ir patikrintos įgyvendinant projektą SPRING⁴. Projekto STING rezultatai buvo paskelbti kaip dvi JRC techninės ataskaitos – pirmoji 2021 m. STING ataskaita⁵ ir antroji 2024 m. STING ataskaita⁶, kuriose pateiktas pažangiausias šiame deleguotajame reglamente nustatyto stebėsenos metodo pagrindas.

1.3.2. Bendrasis metodas

Deleguotajame reglamente nustatytas stebėsenos metodas, kuris yra standartizuotas metinių duomenų apie apdulkintojų rūšių gausą ir įvairovę ekosistemose rinkimo bei apdulkintojų populiacijų tendencijų ir valstybių narių priimtų atkūrimo priemonių veiksmingumo vertinimo metodas, kaip reikalaujama Gamtos atkūrimo reglamento 10 straipsnio 3 dalyje.

Šiuo metodu nustatoma tvirta apdulkintojų populiacijų pokyčių vertinimo rodiklių sistema, kurią sudaro i) bendras apdulkintojų rodiklis, skirtas įvertinti įprastų apdulkintojų rūšių gausos ir įvairovės tendencijas kiekvienoje valstybėje narėje, ir ii) apdulkintojų rūšių gausumo rodiklis, pagal kurį vertinamos bendro valstybėje narėje stebimų apdulkintojų rūšių (įprastų ir retų) skaičiaus tendencijos.

Bendrą apdulkintojų rodiklį sudaro nustatyti rūšių gausos (bendrasis išteklių gausos indeksas) ir įvairovės (Shannono ir Wienerio įvairovės indeksas) vertinimo parametrai. Atsižvelgiant į tai, kad retos apdulkintojų rūšys nebus registruojamos daugumoje stebėsenos vietų, šie parametrai nėra tinkami retų apdulkintojų rūšių vertinimui. Į retas rūšis bus atsižvelgiama kartu su įprastomis apdulkintojų rūšimis, nustatant bendrą kiekvienoje valstybėje narėje kasmet užregistruojamų apdulkintojų rūšių skaičių (rūšių gausumo rodiklis).

Siekiant užtikrinti tinkamą duomenų kiekį ir kokybę bendram apdulkintojų rodikliui ir apdulkintojų rūšių gausumo rodikliui apskaičiuoti, stebėsenos metodu nustatomas moksliskai patikimas ir ekonomiškai efektyvus duomenų apie apdulkintojų rūšių gausą ir įvairovę rinkimo metodas. Pagrindinės šio metodo ypatybės yra stebėsenos vietų parinkimas sluoksninės atsitiktinės imties būdu, įprastoms rūšims stebėti atliekami ėjimai transektomis

³ [Science and Technology for Pollinating Insects \(STING\)](#) ir [Science and Technology for Pollinating Insects Plus \(STING+\)](#).

⁴ [Apdulkintojų atkūrimo stiprinimas pasitelkiant rodiklius ir stebėseną](#).

⁵ Potts, S., Dauber, J., Hochkirch, A., Oteman, B., Roy, D., Ahnre, K., Biesmeijer, K., Breeze, T., Carvell, C., Ferreira, C., Fitzpatrick, Ú., Isaac, N., Kuussaari, M., Ljubomirov, T., Maes, J., Ngo, H., Pardo, A., Polce, C., Quaranta, M., Settele, J., Sorg, M., Stefanescu, C. ir Vujic, A. (2020): Proposal for an EU pollinator monitoring scheme, [JRC122225](#).

⁶ Potts, S.G., Bartomeus, I., Biesmeijer, K., Breeze, T., Casino, A., Dauber, J., Dieker, P., Hochkirch, A., Høye, T., Isaac, N., Kleijn, D., Laikre, L., Mandelik, Y., Montagna, M., Montero Castaño, A., Öckinger, E., Oteman, B., Pardo Valle, A., Polce, C., Povellato, A., Quaranta, M., Roy, D., Schweiger, O., Settele, J., Ståhls-Mäkelä, G., Tamborra, M., Troost, G., Van Der Wal, R., Vujić, A. ir Zhang, J. (2024): Refined proposal for an EU pollinator monitoring scheme, [JRC138660](#).

bei naudojamos šviesos gaudyklės ir retoms rūšims stebėti rengiami tiksliniai apsilankymai vietoje.

Duomenų rinkimo metodas ir vertinimo metodas, pagal kurį apskaičiuojami rodikliai, sudaro nuoseklų metodinį rinkinį. Šiuo rinkiniu užtikrinama pusiausvyra tarp reikiamos duomenų apimties, kad būtų galima parengti tvirtus ir patikimus rodiklius, mažiausio stebėsenos vietų skaičiaus ir kiekvienoje vietoje reikalingų duomenų rinkimo pastangų. Stebėsenos vietų atranka sluoksninės atsitiktinės imties būdu yra pagrindinė šio metodologinio nuoseklumo ypatybė.

1.3.3. Tikslinės rūšys

Europoje žydinčius augalus apdulkina įvairių taksonominių grupių vabzdžiai, pavyzdžiui, bitės, žiedmusės ir kitos musės, drugiai, kandys, vapsvos, tripsai ir vabalai. Nors iš esmės apdulkintojų stebėseną turėtų apimti visas grupės, šiuo metu turimi pajėgumai pagrindžia tai, kad į stebėsenos apimtį įtraukiamos tik bitės, žiedmusės, drugiai ir kandys (išskyrus mikrokandis). Taip siekiama sudaryti sąlygas valstybėms narėms veiksmingai įgyvendinti stebėsenos metodą bei palaipsniui ir efektyviai stiprinti kitų grupių stebėsenos pajėgumus. Atrinktos keturios grupės apima daug įvairių konkrečių vaidmenų, kuriuos apdulkintojai atlieka žemės ūkio ir miškų ekosistemose, taip pat kitose ekosistemose (įskaitant miestų ekosistemas ir nevaldomas natūralias ekosistemas, išskyrus miškus), apdulkindami dieną ir naktį.

Pagal Gamtos atkūrimo reglamentą stebėseną taikoma tik laukinių apdulkintojų rūšims. Dėl šios priežasties naminėms bitėms (*Apis mellifera*) deleguotasis reglamentas netaikomas. Naminės bitės daugiausia valdo žmonės, o jų paplitimas laukinėje gamtoje yra ribotas. Atskirti valdomas ir laukines naminių bičių populiacijas lauko sąlygomis būtų sudėtinga ir tai sudarytų per didelę našta.

Svetimos apdulkintojų rūšys yra rūšys, introdukuotos už jų natūralaus paplitimo arealo ribų. Jie neprisideda prie vietinių apdulkintojų bendrijų kūrimo ir netgi gali kelti grėsmę. Valstybės narės gali į stebėsenos aprėptį įtraukti svetimas apdulkintojų rūšis, siekdamos pagerinti tokių rūšių plitimo stebėjimą. Tačiau svetimos apdulkintojų rūšys neįtraukiamos į apdulkintojų gausos ir įvairovės tendencijų vertinimą.

1.3.4. Rūšių identifikavimas

Gamtos atkūrimo reglamente reikalaujama rinkti duomenis apie apdulkintojų rūšių gausą ir įvairovę ekosistemose. Dėl to pastebėtus ir sugautus egzempliorius reikia identifikuoti rūšies lygmeniu.

Deleguotajame reglamente valstybėms narėms suteikiama galimybė lanksčiai taikyti rūšių identifikavimo metodus. Metodai turėtų būti mokslškai pagrįsti. Jei bus einama transektomis, didėjant ekspertų pajėgumams didės tiesiogiai lauke identifikuojamų egzempliorių dalis.

1.3.5. Stebėsenos vietų parinkimas

Kad stebėseną būtų ekonomiškai efektyvi, surenkant tinkamus duomenis, reikalingus įvertinti pažangą siekiant Gamtos atkūrimo reglamento 10 straipsnio 1 dalyje nustatytų tikslų, reikia įdėti kuo mažiau pastangų. Deleguotajame reglamente nustatytas metodas grindžiamas apdulkintojų stebėseną mažiausiame skaičiuje vietų, kurios yra reprezentatyvios visai valstybės narės teritorijai. Kad tai būtų užtikrinta, stebėsenos vietos visoje teritorijoje turi būti atrenkamos atsitiktine tvarka. Priešingu atveju duomenų rinkimo procese atsirastų šališkumas, todėl tokiais duomenimis pagrįstas vertinimas taptų nepatikimas. Vietos parinkimas atsitiktinės atrankos būdu yra svarbus principas, būtinas norint užtikrinti statistškai patikimą stebėsenos metodą.

Sluoksninė stebėsenos vietų atranka atliekama visas galimas ėminių ėmimo vietas valstybės narės sausumos teritorijoje padalijant į sluoksnius (diferencijuotus pagal pagrindinius ekosistemų tipus ir biogeografinius regionus), kurie turi būti tinkamai reprezentuojami vietų parinkimo procese.

Mažiausias vietų skaičius kiekvienoje valstybėje narėje apskaičiuotas taikant patikimą mokslinį procesą, grindžiamą literatūros apžvalga, tikrųjų stebėsenos duomenų ir kompiuterinio modelio duomenų analize, statistinės galios analize ir ekspertų vertinimu. Taikant modeliavimo metodą buvo vertinamas ryšys tarp vietų skaičiaus, statistinės galios nustatyti tam tikrą įprastų apdulkintojų rūšių gausos pokyčio lygį ir reikalavimo surinkti pakankamo skaičiaus stebėjimų duomenis, kad būtų galima apskaičiuoti bent 30 proc. rūšių gausą.

Skaičiavimas atliktas atskirai kiekvienai valstybei narei, nes Gamtos atkūrimo reglamente nustatytas teisiškai privalomas tikslas dėl apdulkintojų nacionaliniu lygmeniu. Pagrindiniai veiksniai, lėmę mažiausią vietų skaičių, buvo rūšių gausumas ir žemės dangos nevienalytiškumas valstybėje narėje – tai du veiksniai, kurie valstybėse narėse labai skiriasi. Šalies dydis turėjo ribotą ir netiesioginį poveikį, kai jis turėjo įtakos rūšių gausumui arba žemės dangos nevienalytiškumui. Todėl mažose valstybėse narėse taip pat reikia pagrįsto skaičiaus vietų. Tai atitinka statistikos mokslo principus: pagrindinis veiksnys nustatant statistinės populiacijos (t. y. visos valstybės narės teritorijos) imties dydį (t. y. mažiausią vietų skaičių) yra populiacijos kintamumas (t. y. atitinkamų parametrų kitimo populiacijoje laipsnis), o ne imties dydis, palyginti su populiacija.

Pagal šį metodą stebėsenos vieta apibrėžiama kaip 2 km² plotas, kurio centras yra LUCAS⁷ pagrindinio tinklelio taškas. Tai suteikia valstybėms narėms pakankamai lankstumo, kad jos stebėsenos vietoje galėtų veiksmingai išdėstyti 1 km transektą arba šviesos gaudyklę. Gera žinoma ir plačiai naudojamas LUCAS tinklelis buvo pasirinktas siekiant standartizuoti ir palengvinti sluoksninės atsitiktinės atrankos procesą valstybėse narėse. Šiam tinkleliui informacija apie žemės dangą ir žemės naudojimą yra lengvai prieinama.

Nustatomi mažiausi atstumai tarp stebėsenos vietų, siekiant užtikrinti, kad jos būtų išsidėsčiusios visoje valstybės narės teritorijoje.

Deleguotajame reglamente pateikiamas neprivalomų neįtraukimo kriterijų, kuriuos valstybės narės gali taikyti, kad neįtrauktų vietų, kurių stebėseną gali būti per daug sudėtinga arba neįmanoma (atokių arba nepasiekiamų vietų), sąrašas.

Deleguotajame reglamente taip pat nustatyta, kad vertinimo laikotarpiu stebėsenos vietos neturėtų būti keičiamos – tai labai svarbu siekiant išvengti bet kokio galimo šališkumo. Jame nustatytos aiškios pasirinktos vietos pakeitimo taisyklės, jei vėliau ji tampa nepasiekiamą.

Atsižvelgiant į tai, kad didelė procentinė dalis žemės yra privati nuosavybė, svarbu, kad valstybės narės bendradarbiautų su žemės savininkais ir žemės valdytojais, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos vykdyti stebėsenos veiklą privačioje žemėje.

1.3.6. Lauko duomenų rinkimo protokolai

Stebint dieną aktyvius apdulkintojus (t. y. bites, žiedmuses, drugius ir dieną aktyvias kantis) ėjimas transektomis yra ekonomiškai efektyviausias metodas rinkti lauko duomenis standartizuotai tendencijų analizei atlikti. Siekiant išvengti statistinių nuokrypių, vienas pagrindinių reikalavimų yra standartizuoti duomenų rinkimo protokolą erdvės (transektos trajektorijos vieta ir ilgis bei stebėjimo erdvė aplink stebėtoją) ir laiko (stebėjimo trukmė transektos trajektorijoje) atžvilgiu. Be to, siekiant užtikrinti tinkamą surinktų duomenų kiekį ir

⁷ [Žemės dangos ir žemės naudojimo statistinis tyrimas.](#)

kokybę, ėjimas transektomis turi būti atliekamas atskirai dėl bičių, žiedmusių ir drugių (su drugiais kartu stebint dieną aktyvias kandis), nes jie skiriasi savo išvaizda ir elgsena, todėl stebėtojų sunku vienu metu tinkamai stebėti daugiau nei vieną grupę.

Kalbant apie naktį aktyvias kandas, šviesos gaudyklės yra ekonomiškai efektyviausias metodas rinkti lauko duomenis standartinei tendencijų analizei atlikti. Kaip ir einant transektomis, duomenų rinkimo protokole turėtų būti standartizuota erdvė (šviesos gaudyklės vieta) ir laikas (šviesos gaudyklės aktyvumo laikotarpių dažnumas ir laiko intervalas tarp jų). Siekiant išvengti statistinių nuokrypų, svarbu standartizuoti šviesos gaudyklės konstrukciją, kartu atsižvelgiant į poreikį prisitaikyti prie šviesos sąlygų šiaurinėse platumose.

Retų apdulkintojų rūšių stebėseną bus vykdoma atliekant tikslinius apsilankymus žinomose vietose. Bus stebimos tik tos rūšys, kurios pagal ES raudonąją knygą ir (arba) nacionalines raudonąsias gresiančių išnykti rūšių knygas įvertintos kaip sparčiai nykstančios.

1.4. Supaprastinimas, naštos mažinimas ir ekonominis efektyvumas

Deleguotajame reglamente nustatytu stebėsenos metodu siekiama užtikrinti moksliskai patikimą apdulkintojų populiacijų ir įvairovės matavimą, kartu kuo labiau sumažinant valstybėms narėms tenkančią administracinę naštą ir įgyvendinimo išlaidas.

Nors apdulkintojai apima dešimtis tūkstančių rūšių, priklausančių įvairioms taksonominėms vabzdžių grupėms, pagal šį metodą stebėseną taikoma tik keturioms taksonominėms grupėms: bitėms, žiedmūsų, drugiams ir kands (išskyrus mikrokandis). Šių grupių stebėsenos pajėgumai jau egzistuoja arba trumpuoju laikotarpiu gali būti sukurti ekonomiškai efektyviai. Siekiant dar labiau sumažinti valstybėms narėms tenkančią naštą, įtraukiamos tik didesnės kandžių rūšys, nes jų identifikavimą gali palengvinti vaizdų atpažinimas ir dirbtinis intelektas.

Siekiant sumažinti valstybėms narėms tenkančią naštą, šiuo metodu nustatoma speciali retų apdulkintojų rūšių stebėsenos tvarka. Retos apdulkintojų rūšys turi būti stebimos vykdant tikslinius apsilankymus žinomose vietose, nes tai yra efektyvesnis išteklių naudojimo būdas, nei jas stebėti taikant sluoksninės atsitiktinės atrankos metodą, taikomą įprastoms rūšims atrinkti. Toks metodologinis sprendimas suteikia galimybę sumažinti įprastų rūšių stebėsenos vietų skaičių. Be to, siekiant dar labiau sumažinti valstybėms narėms tenkančią naštą, stebėtinų retų rūšių skaičius yra ribotas: tikslinė stebėseną privaloma tik sparčiai nykstančioms rūšims, o valstybės narės gali apriboti šį skaičių iki 15.

Deleguotajame reglamente valstybėms narėms suteikiama didelė veiksmų laisvė pritaikyti metodą pagal savo poreikius ir ypatumus:

- jame valstybėms narėms leidžiama nustatyti įprastų rūšių stebėsenos vietų skaičių, kartu nustatant mažiausią vietų skaičių kiekvienai valstybei narei. Mažiausias skaičius yra ėminių ėmimo pastangų, kurių reikia imtis, kad būtų atliktas statistiškai pagrįstas apdulkintojų gausos ir įvairovės tendencijų kiekybinis įvertinimas, apatinė riba. Šis mažiausias skaičius leidžia surinkti tinkamus duomenis apie vos 30 proc. rūšių gausą.
- valstybės narės gali į atsitiktinę vietų imtį neįtraukti atokių arba nepasiekiamų vietovių;
- valstybės narės gali naudoti iš anksto nustatytas stebėsenos vietas, jei tos vietos buvo atrinktos laikantis deleguotajame reglamente nustatytų vietų parinkimo taisyklių;
- valstybės narės gali lanksčiai nustatyti metinį stebėjimo laikotarpį ir optimalias aplinkos sąlygas lauko tyrimams per šį laikotarpį;

- valstybės narės taip pat gali lanksčiai stebėsenos vietoje išdėstyti transektos trajektoriją ir šviesos gaudykles bei nustatyti optimalią šviesos gaudyklių konstrukciją.

Pirmiau nurodytais stebėsenos metodo aspektais valstybėse narėse kuo labiau sumažinami techniniai reikalavimai, administracinė našta ir logistika, užtikrinant ekonomiškai efektyviausią metodą Gamtos atkūrimo reglamente nustatytam tikslui pasiekti.

1.5. Parama valstybėms narėms įgyvendinant deleguotąjį reglamentą

Komisija ėmėsi didelių investicijų, kad padėtų valstybėms narėms stiprinti gebėjimus ir pasirengti stebėsenos metodo įgyvendinimui.

Pagal projektą SPRING valstybėms narėms buvo teikiama specialiai pritaikyta parama administraciniams ir techniniams gebėjimams, reikalingiems stebėsenos metodui įgyvendinti, stiprinti, o pagal projektą STING+ buvo sukurta nacionalinėms valdžios institucijoms skirta techninės pagalbos tarnyba, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos jį diegti.

Šiuo metu Komisija remia lauko tyrimus atliekančių specialistų mokymą apdulkintojų stebėsenos ir apdulkintojų rūšių identifikavimo klausimais, vykdydama EPIC⁸ projektus („EPIC-bee“, „EPIC-fly“ ir „EPIC-butterfly“).

Komisija taip pat remia apdulkintojų stebėsenai būtinų taksonominių priemonių kūrimą įgyvendindama projektus ORBIT⁹ ir „Taxo-Fly“¹⁰, taip pat programos „Europos horizontas“ projektus TETTRI¹¹ ir MAMBO¹².

1.6. Numatomos deleguotojo reglamento įgyvendinimo išlaidos

Apskaičiuota, kad visos Sąjungos metinės išlaidos, susijusios su deleguotajame reglamente nustatyto stebėsenos metodo įgyvendinimu, sudarys 11,9 mln. EUR (2024 m. kainomis). Tai reiškia 33–37 proc. sumažėjimą, palyginti su pradine išlaidų sąmata, pateikta poveikio vertinime¹³, kuriuo grindžiamas Komisijos pasiūlymas dėl Gamtos atkūrimo reglamento.

Pradinė išlaidų sąmata buvo pagrįsta pirmąją projekto STING ataskaita ir, ją pakoregavus atsižvelgiant į infliaciją, siekė nuo 17,7 iki 18,9 mln. EUR (2024 m. kainomis).

Į atnaujintą sąmatą įtrauktos investicijos į stebėsenai naudojamas medžiagas, lauko tyrimų (ėjimo transektomis, šviesos gaudyklių ir tikslinių apsilankymų vietoje retoms rūšims stebėti) atlikimo, apdulkintojų egzempliorių identifikavimo laboratorijoje ir jų saugojimo, identifikavimui ir saugojimui skirtos medžiagos siuntimo paštu bei stebėtojų mokymo išlaidos, pridėtinės išlaidos ir su darbo užmokesčiu nesusijusios darbo sąnaudos.

Pradinė ir atnaujinta išlaidų sąmatos skiriasi dėl racionalizuotos ir supaprastintos stebėsenos metodikos. Atnaujinta išlaidų sąmata buvo pagrįsta stebėsenos metodu, į kurį įtraukti šie pakeitimai, palyginti su pradinės išlaidų sąmatos metodu:

- ėjimas transektomis yra vienintelis būdas stebėti įprastas bičių, žiedmusių, drugių ir dieną aktyvių kandžių rūšis (palyginti su vaikščiojimo transektomis ir spastų vabzdžiams deriniu, įtrauktu į pradinę sąmatą);

⁸ [Kursai apie Europos apdulkintojus.](#)

⁹ <https://orbitproject.wordpress.com>

¹⁰ <https://www.helsinki.fi/en/projects/taxonomic-information-european-hoverfly-species>

¹¹ [Europos taksonomijos transformavimas pasitelkiant mokymą, mokslinius tyrimus ir inovacijas \(angl. Transforming European Taxonomy through Training, Research and Innovations\).](#)

¹² [Šiuolaikiniai biologinės įvairovės stebėsenos metodai \(angl. Modern Approaches to the Monitoring of Biodiversity\).](#)

¹³ SWD(2022) 167 final, 5/12 dalis, p. 497.

- mažiausias vietų, kuriose turi būti atliekami stebėsenos tyrimai, skaičius sumažintas (1 820 vietų, palyginti su pradinėje sąmatoje numatytais 1 988 vietomis);
- įtraukti kriterijai, pagal kuriuos valstybės narės gali į atsitiktinę vietų imtį neįtraukti atokių ar nepasiekiamų vietovių.

Atnaujintai išlaidų sąmatai parengti naudotas apskaičiavimo metodas buvo patobulintas:

- įtraukiant papildomus elementus, kurie nebuvo įtraukti į pradinę sąmatą, pavyzdžiui, pridėtines išlaidas, vietos parinkimo, duomenų įvedimo ir patvirtinimo bei surinktų egzempliorių saugojimo išlaidas;
- darant prielaidą, kad, palyginti su pradine sąmata, laboratorijoje turi būti identifikuota didesnė egzempliorių dalis (20–50 proc. bičių ir 10–20 proc. žiedmusių, priklausomai nuo biogeografinio regiono), ypač pirmaisiais trejais stebėsenos metais ir Viduržemio jūros regione dėl didesnės rūšių įvairovės;
- darant prielaidą, kad visą stebėseną vykdys atlyginimą gaunantys specialistai. Palyginti su pradine sąmata, nebuvo atsižvelgta į piliečių mokslo integravimą, kuris galėtų padėti sumažinti stebėsenos išlaidas.

Nepaisant šių papildomų išlaidų įtraukimo, šiame deleguotajame reglamente nustatytas stebėsenos metodas yra daug ekonomiškesnis, palyginti su pradine metodika, pateikta Gamtos atkūrimo reglamento poveikio vertinime. To priežastis – metodikos racionalizavimas ir supaprastinimas, kaip išdėstyta 1.4 skirsnyje.

1.7. Sinergija su kitoms politikos sritimis

Reglamento dėl bendros žemės ūkio politikos strateginių planų¹⁴ I priede nurodyta, kad apdulkintojų tendencijos turi būti vertinamos naudojant atitinkamas apdulkintojų rodikliams skirtas Sąjungos priemonės. Šiame deleguotajame reglamente nustatyti apdulkintojų rodikliai yra tinkamos priemonės šiam tikslui pasiekti.

2. KONSULTACIJOS PRIEŠ PRIIMANT DELEGUOTĄJĮ AKTĄ

2.1. Konsultacijos su valstybėmis narėmis ir suinteresuotaisiais subjektais

Su valstybėmis narėmis ir suinteresuotaisiais subjektais dėl deleguotojo reglamento projekto konsultuotasi ES biologinės įvairovės platformos¹⁵ apdulkintojų darbo grupėje (2024 m. lapkričio 20 d., 2024 m. gruodžio 16 d., 2025 m. vasario 19 d. ir 2025 m. gegužės 28 d. posėdžiai) ir Gamtos atkūrimo reglamento ekspertų grupėje (2025 m. liepos 1 d. posėdis).

Remdamasi per šias konsultacijas gautais atsiliepimais, Komisija į savo deleguotojo reglamento projektą įtraukė keletą pakeitimų, siekdama palengvinti įgyvendinimą ir sumažinti valstybėms narėms tenkančią naštą, bet kartu išlaikyti stebėsenos metodo mokslinį patikimumą. Pakeitimai, be kita ko, buvo šie:

- gerokai sumažinta rūšių, kurias reikia stebėti, apimtis;
- lankstesnės vietų parinkimo taisyklės, kad būtų užtikrintas ekonomiškai efektyvus žeminių žemumo procesas;
- anksčiau atrinktų vietų naudojimas stebėsenai (jei jos atitinka vietų parinkimo taisyklės);
- lankstus stebėjimo laikotarpio apibrėžimas;

¹⁴ [Reglamentas \(ES\) 2021/2115.](#)

¹⁵ [ES biologinės įvairovės platforma \(E02210\).](#)

- ėjimas transektomis sutrumpintas iki 1 km ilgio ir 60 minučių trukmės;
- mažesnis šviesos gaudyklių skaičius kiekvienoje stebėsenos vietoje (dvi);
- lankstus duomenų rinkimo protokolų, susijusių su stebėsenos dažnumu ir optimaliomis aplinkos sąlygomis jiems vykdyti, taikymas;
- lankstumas nustatant transektos trajektoriją;
- lankstumas nustatant ir projektuojant šviesos gaudykles;
- supaprastintas retų rūšių stebėsenos metodas: mažesnės pastangos nustatant retų rūšių buvimą, mažesnis stebėtinų rūšių skaičius ir lankstumas nustatant rūšių prioritetus pagal ES arba nacionalinę raudonąją knygą;
- bendras visų apdulkintojų grupių populiacijų tendencijų vertinimas;
- supaprastintas retų rūšių rodiklis.

Be to, siekiant didesnio teisinio teksto aiškumo, deleguotojo reglamento projekte padaryta papildomų pakeitimų.

2.2. Visuomenės atsiliepimai

Siekiant sužinoti visuomenės nuomonę, deleguotojo akto projektas 2025 m. birželio 19 d. – 2025 m. liepos 17 d. buvo skelbiamas portale „Išsakykite savo nuomonę“¹⁶. Iš viso atsiliepimus pateikė 4044 suinteresuotieji subjektai, įskaitant ES piliečius (3868), ne ES piliečius (85), nevyriausybinės organizacijas (23), akademines / mokslinių tyrimų institucijas (17), aplinkosaugos organizacijas (12), bendroves / įmones (10), verslo asociacijas (7), valdžios institucijas (4), vartotojų organizacijas (1) ir kitus suinteresuotuosius subjektus (17).

Didžioji dauguma (daugiau kaip 90 proc.) ES piliečių, ne ES piliečių, NVO, akademinių / mokslinių tyrimų institucijų ir aplinkosaugos organizacijų pritarė deleguotojo reglamento projektui ir paragino Komisiją išlaikyti siūlomo stebėsenos metodo užmojo lygį ir pagrindinius elementus arba juos dar labiau sustiprinti. Beveik visi šių suinteresuotųjų subjektų grupių respondentai pabrėžė, kad reikia skubiai atkurti apdulkintojų populiacijas, o dauguma jų atkreipė dėmesį į patikimo stebėsenos metodo svarbą. Maždaug ketvirtadalis respondentų išreiškė pageidavimą taikyti platesnio užmojo stebėsenos metodą, kuris apimtų daugiau stebėsenos vietų, platesnę taksonominę stebėsenos aprėptį arba papildomus ar intensyvesnius duomenų rinkimo metodus. Kai kurie suinteresuotieji subjektai, visų pirma akademinės / mokslinių tyrimų institucijos, pabrėžė, kad reikia stiprinti gebėjimus ir nuolat investuoti į mokymą.

Akademinių / mokslinių tyrimų institucijos pritarė siūlomam stebėsenos metodui (35 proc.) arba pateikė pasiūlymų, kaip jį patobulinti (41 proc.). Kai kurie iš šių pasiūlymų buvo susiję su metodais, kurie dar tik kuriami. Buvo pareikšta skirtingų nuomonių dėl DNR grindžiamų stebėsenos metodų naudojimo masinei apdulkintojų stebėsenai. Kai kurios akademinės / mokslinių tyrimų institucijos (12 proc.) laikėsi nuomonės, kad dėl deleguotojo reglamento projekte nustatyto požiūrio įgyvendinimo išlaidos gali būti didesnės, nei numatyta.

Bendrovės / įmonės ir verslo asociacijos visiškai pritarė siūlomam stebėsenos metodui (50 proc.) ar paprastesnei ir lankstesnei sistemai (25 proc.) arba paprašė, kad stebėsenos sistema būtų platesnio užmojo (19 proc.). Ūkininkų ir miškų savininkų asociacijos pabrėžė,

¹⁶ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/14689-Gamtos-atkurimo-reglamentas-moksliskai-pagristas-apdulkintoju-ivairoves-ir-apdulkintoju-populiaciju-stebejimo-metodas_lt

kad reikia įvertinti galimybę patekti į privačią žemę, kad nebūtų trikdoma jų ekonominė veikla ir žemės savininkai nepatirtų išlaidų, taip pat kad reikia vengti neigiamų pasekmių, susijusių su stebėsenos vietų paskelbimu.

Valdžios institucijos pritarė pasiūlymui, tačiau pabrėžė, kad sudėtinga stebėti naktį aktyvias kandis miestų teritorijose (50 proc.), ir nurodė, kad vietų parinkimas yra pakankamai lankstus (25 proc.).

Apskritai iš visuomenės atsiliepimų matyti, kad įvairios suinteresuotųjų subjektų grupės labai pritaria deleguotojo reglamento projekte nustatytam stebėsenos metodui. Iš gautų atsiliepimų matyti, kad stebėsenos metodu užtikrinama gera pusiausvyra tarp mokslinio stebėsenos metodo patikimumo ir praktinio įgyvendinimo vietoje.

3. DELEGUOTOJO AKTO TEISINIAI ASPEKTAI

Šis deleguotasis reglamentas grindžiamas Gamtos atkūrimo reglamento 10 straipsnio 2 dalyje numatytais įgaliojimais.

1 straipsnyje pateikiamos terminų apibrėžtys.

2 straipsnyje nustatytos taisyklės dėl stebėtinų apdulkintojų rūšių.

3 straipsnyje nustatytos taisyklės dėl stebėsenos vietų.

4 straipsnyje nustatytos stebėjimo laikotarpio taisyklės.

5 straipsnyje nustatytas duomenų apie bites, žiedmuses, drugius ir dieną aktyvias kandas rinkimo protokolas.

6 straipsnyje nustatytas duomenų apie naktį aktyvias kandas rinkimo protokolas.

7 straipsnyje nustatytas duomenų apie retas apdulkintojų rūšis rinkimo protokolas.

8 straipsnyje nustatytos rūšių identifikavimo taisyklės.

9 straipsnyje nustatytos apdulkintojų populiacijų tendencijų vertinimo taisyklės.

10 straipsnyje nustatytos atkūrimo priemonių veiksmingumo vertinimo taisyklės.

KOMISIJOS DELEGUOTASIS REGLAMENTAS (ES) .../...

2025 09 19

kuriuo nustatant moksliai pagrįstą apdulkintojų įvairovės ir apdulkintojų populiacijų stebėsenos metodą papildomas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1991

(Tekstas svarbus EEE)

EUROPOS KOMISIJA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo,

atsižvelgdama į 2024 m. birželio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2024/1991 dėl gamtos atkūrimo, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2022/869¹⁷, ypač į Reglamento (ES) 2024/1991 10 straipsnio 2 dalį,

kadangi:

- (1) Reglamente (ES) 2024/1991 reikalaujama, kad valstybės narės padidintų apdulkintojų įvairovę ir vėliausiai 2030 m. apdulkintojų populiacijų mažėjimą pakreiptų priešinga linkme, o vėliau užtikrintų apdulkintojų populiacijų didėjimo tendenciją, nuo 2030 m. matuojamą bent kas šešerius metus, kol pasiekiamas pakankamas lygis;
- (2) Komisija turi nustatyti moksliai pagrįstą apdulkintojų įvairovės ir apdulkintojų populiacijų stebėsenos metodą (toliau – stebėsenos metodas), kuris būtų standartizuotas metinių duomenų apie apdulkintojų rūšių gausą ir įvairovę ekosistemose rinkimo bei apdulkintojų populiacijų tendencijų ir atkūrimo priemonių veiksmingumo vertinimo metodas;
- (3) Reglamente (ES) 2024/1991 reikalaujama, kad valstybės narės kasmet stebėtų apdulkintojų rūšių gausą ir įvairovę taikydamos stebėsenos metodą ir praneštų Komisijai stebėsenos rezultatus;
- (4) siekiant užtikrinti aukštos kokybės duomenų rinkimą, taigi ir moksliai pagrįstą pažangos, padarytos siekiant apdulkintojų populiacijų atkūrimo tikslo, vertinimą, stebėsenos metodas turėtų būti grindžiamas nustatytais moksliniais principais ir metodais. Nors stebėsenos metodas yra standartizuotas visose valstybėse narėse, jis turėtų suteikti pakankamai lankstumo, kad būtų galima atsižvelgti į vietos aplinkos sąlygas;
- (5) stebėsenos metodas turėtų būti taikomas toms apdulkintojų taksonominėms grupėms, kurių stebėsenai vykdyti yra pakankamai techninių pajėgumų arba kurių stebėsenos pajėgumai gali būti ekonomiškai efektyviai sukurti trumpuoju laikotarpiu. Ateityje padidėjus techniniams pajėgumams, taikymo sritis turėtų būti peržiūreta ir išplėsta įtraukiant papildomas apdulkintojų taksonomines grupes;
- (6) siekiant užtikrinti stebėsenos metodo ekonominį efektyvumą, įprastų apdulkintojų rūšių ir retų apdulkintojų rūšių stebėsenai turėtų būti taikomi įvairūs metodai. Įprastos rūšys turėtų būti stebimos atrinktose vietose taikant sluoksninės atsitiktinės atrankos

¹⁷ OL L 2024/1991, 2024 7 29, p. 1–93, <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1991/oj>.

metodą. Retos apdulkintojų rūšys turėtų būti stebimos atliekant tikslinius apsilankymus vietoje, nes šių rūšių populiacijos tendencijų neįmanoma nustatyti taikant sluoksningą atsitiktinę atranką ribotame skaičiuje stebėsenos vietų;

- (7) atsižvelgiant į ribotus retų apdulkintojų rūšių stebėsenos pajėgumus rengiant tikslinius apsilankymus vietoje, pastangos turėtų būti sutelktos į labiausiai nykstančias rūšis Sąjungos arba nacionaliniu lygmeniu, o valstybėms narėms turėtų būti leidžiama stebėti tik 15 retų apdulkintojų rūšių. Ateityje padidėjus tikslingos stebėsenos pajėgumams, reikėtų peržiūrėti ir išplėsti stebėtinų retų apdulkintojų rūšių skaičių;
- (8) Reglamente (ES) 2024/1991 reikalaujama, kad valstybės narės užtikrintų, kad stebėsenos duomenys būtų gaunami iš pakankamo skaičiaus stebėsenos vietų, siekiant užtikrinti reprezentatyvumą jų teritorijose. Šiuo tikslu ir siekiant užtikrinti, kad būtų galima patikimai nustatyti apdulkintojų gausos ir įvairovės tendencijas, būtina nustatyti mažiausią stebėsenos vietų, kuriose turi būti renkami duomenys kiekvienoje valstybėje narėje, skaičių. Nustačius šį mažiausią skaičių valstybėms narėms bus suteikta galimybė stebėti daugiau stebėsenos vietų, kad jos galėtų geriau nustatyti apdulkintojų gausos ir įvairovės pokyčius;
- (9) apdulkintojų aktyvumui įtakos turi įvairios aplinkos sąlygos, kurios priklauso nuo vietos aplinkybių. Todėl stebėseną turėtų būti vykdoma tik tais laikotarpiais, kai apdulkintojai yra aktyvūs savo gyvenimo ciklo suaugusio individo stadijoje. Stebėsenai tinkamos aplinkos sąlygos turėtų būti nustatytos atitinkamai nacionaliniu, regioniniu ar vietos lygmeniu;
- (10) įprastų apdulkintojų rūšių įvairovė turėtų būti aprašyta naudojant Shannono ir Wienerio įvairovės indeksą¹⁸ – plačiai pripažintą biologinės įvairovės kiekybinio įvertinimo rodiklį. Įprastų apdulkintojų rūšių gausa turėtų būti kiekybiškai įvertinta sudedant atskirų apdulkintojų rūšių, kurių stebėsenos duomenų pakanka, gausą;
- (11) visų stebimų įprastų rūšių gausą ir įvairovę tikslinga sujungti į vieną bendrą apdulkintojų rodiklį – vieną vertę kiekvienai valstybei narei per metus;
- (12) vertinant apdulkintojų rūšių gausą ir įvairovę, neturėtų būti atsižvelgiama į svetimas rūšis, kaip apibrėžta Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) Nr. 1143/2014¹⁹, nes tokių rūšių buvimas negali būti laikomas indėliu į vietinės apdulkintojų bendrijas, o veikiau kelia grėsmę biologinei įvairovei;
- (13) kadangi Shannono ir Wienerio įvairovės indeksas nėra tinkamas retų rūšių įvairovės rodiklis, kad būtų atspindėta bendra tiek įprastų, tiek retų apdulkintojų rūšių įvairovė, retas apdulkintojų rūšis tikslinga integruoti į apdulkintojų įvairovės vertinimą taikant apdulkintojų rūšių gausumo rodiklį, t. y. rodiklį, kuris apima valstybėje narėje užregistruotų retų ir įprastų apdulkintojų rūšių skaičių. Į retųjų rūšių stebėseną neturėtų būti įtrauktos kandys, nes stebėsenos našta negali būti įvertinta dėl to, kad šiuo metu nėra kandžių raudonosios knygos įvertinimo;
- (14) siekiant įvertinti valstybėje narėje įgyvendinamų atkūrimo priemonių veiksmingumą, turėtų būti įvertintos apdulkintojų rūšių gausos ir įvairovės tendencijos atitinkamai žemės ūkio ekosistemose, miškų ekosistemose ir kitose ekosistemose, atsižvelgiant į tai, kad kiekvieno iš tų ekosistemų tipų atkūrimo priemonės iš esmės skiriasi,

¹⁸ Allaby, M. (2020) A Dictionary of Zoology (5 ed.). Oxford University Press, Oxford.
doi: [10.1093/acref/9780198845089.001.0001](https://doi.org/10.1093/acref/9780198845089.001.0001).

¹⁹ 2014 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1143/2014 dėl invazinių svetimų rūšių introdukcijos ir plitimo prevencijos ir valdymo (OL L 317, 2014 11 4, p. 35–55, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2014/1143/oj>).

PRIĖMĖ ŠĮ REGLAMENTĄ:

1 straipsnis

Terminų apibrėžtys

Šiame reglamente vartojamų terminų apibrėžtys:

- (1) bitės – *Anthophila (Apoidea)* rūšys, išskyrus namines bites (*Apis mellifera*);
- (2) žiedmusės – *Syrphidae* rūšys;
- (3) drugiai – *Papilionoidea* rūšys;
- (4) kandys – šių Heterocera šeimų rūšys: Brachodidae, Castniidae, Cimeliidae, Drepanidae, Erebidae (įskaitant Lymantriinae), Euteliidae, Geometridae, Heterogynidae, Limacodidae, Noctuidae, Nolidae, Notodontidae, Sesiidae, Sphingidae, Uraniidae ir Zygaenidae, jei jų sparnų mojis yra 20 mm arba didesnis, remiantis literatūros duomenimis;
- (5) dieną aktyvios kandys – kandžių, kurios savo gyvenimo ciklo suaugusio individo stadijoje yra aktyvios dieną, rūšys;
- (6) naktį aktyvios kandys – kandžių, kurios savo gyvenimo ciklo suaugusio individo stadijoje yra aktyvios naktį, rūšys;
- (7) LUCAS pagrindinis tinklėlis – INSPIRE lygiapločio azimutinio Lamberto 1 km tinklėlio (Grid_ETRS89-LAEA_1km) variantas, grindžiamas ETRS89 lygiaplate azimutine Lamberto koordinatų atskaitos sistema (ETRS89-LAEA), kurio fiksuotas projekcijos centras yra 52° šiaurės platumos ir 10° rytų ilgumos²⁰;
- (8) sluoksninė atsitiktinė stebėsenos vietų atranka – standartizuota statistinė atranka, kai yra vienoda tikimybė, kad stebėsenos vietos bus atrinktos iš populiacijos, suskirstytos į subpopuliacijas (sluoksnius);
- (9) biogeografiniai regionai – biogeografiniai regionai, išvardyti Direktyvos 92/43/EEB²¹ 1 straipsnio c punkto iii papunktyje;
- (10) kitos ekosistemos – ekosistemos, išskyrus žemės ūkio ekosistemas ir miškų ekosistemas, kurios sujungiamos į vieną sluoksnį;
- (11) ėjimas transektomis – duomenų rinkimo metodas, kai stebėtojas eina iš anksto nustatytu maršrutu (transekta), kad surinktų lauko duomenis apie apdulkintojų rūšis;
- (12) stebėjimo laikotarpis – metų laikotarpis, atitinkantis daugumos apdulkintojų rūšių skraidymo sezoną;
- (13) šviesos gaudyklė – įtaisas, kuriuo, naudojant šviesą, nakties metu pritraukiamos apdulkintojų rūšys ir sugaunamos talpykloje;
- (14) vertinimo laikotarpis – laikotarpis, per kurį vertinama pažanga, padaryta siekiant Reglamento (ES) 2024/1991 10 straipsnio 1 dalyje nurodyto tikslo;

²⁰ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/lucas/database/primary-data>

²¹ 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 1992 7 22, p. 7–50, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/1992/43/2013-07-01>).

- (15) svetimos rūšys – svetimos rūšys, apibrėžtos Reglamento (ES) Nr. 1143/2014 3 straipsnio 1 dalyje.

2 straipsnis

Tikslinės rūšys

Valstybės narės renka duomenis apie apdulkinčiųjų rūšių gausą ir įvairovę šiose taksonominėse grupėse:

- (a) bitės;
- (b) žiedmusės;
- (c) drugiai;
- (d) kandys.

3 straipsnis

Stebėsenos vietos

1. Duomenų rinkimo vieta (toliau – stebėsenos vieta) yra 2 km² plotas, kurio centras yra LUCAS pagrindinio tinklelio taškas.
2. Nukrypstant nuo 1 dalies, valstybės narės gali naudoti iš anksto nustatytas stebėsenos vietas, jei tos vietos buvo parinktos pagal 4, 5 ir 6 dalyse nustatytus reikalavimus.
3. Valstybės narės renka duomenis apie apdulkinčiųjų rūšių gausą ir įvairovę bent tokiaime stebėsenos vietų skaičiuje, koks nustatytas I priede.
4. Valstybės narės stebėsenos vietas parenka sluoksninės atsitiktinės atrankos būdu. Sluoksniavimas atliekamas pagal biogeografinį regioną ir šių tipų ekosistemas:
 - (a) žemės ūkio ekosistemas;
 - (b) miškų ekosistemas;
 - (c) kitas ekosistemas.

Be pirmoje pastraipoje nurodyto sluoksniavimo, valstybės narės gali taikyti sluoksniavimą pagal NUTS regionus, aukščio klases, apsaugos statusą arba dar specifiškiau pagal žemės naudojimo ar žemės dangos kategorijas.

Kiekvieno sluoksnio teritorijų skaičius turi būti proporcingas to sluoksnio geografiniai daliai atitinkamos valstybės narės sausumos teritorijoje.

5. Sluoksninės atsitiktinės atrankos procedūra turi būti užtikrinamas visos šalies teritorijos reprezentatyvumas.

Atstumai tarp stebėsenos vietų turi būti ne mažesni kaip:

- (a) 10 km valstybės narėse, kurių sausumos teritorija viršija 75 000 km²;
- (b) 5 km valstybės narėse, kurių sausumos teritorija yra nuo 20 000 km² iki 75 000 km²;
- (c) 1 km valstybės narėse, kurių sausumos teritorija yra nuo 1 000 km² iki 20 000 km².

Valstybėms narėms, kurių sausumos teritorija yra mažesnė nei 1 000 km², mažiausias atstumas tarp stebėsenos vietų nenustatomas.

6. Taikydamos sluoksninę atsitiktinę stebėsenos vietų atranką, valstybės narės gali neįtraukti stebėsenos vietos, jei ji atitinka bent vieną iš šių neįtraukimo kriterijų:
- (a) daugiau kaip 30 proc. stebėsenos vietos nėra sausumos augmenijos;
 - (b) stebėsenos vieta iš dalies arba visiškai yra miestų centruose, miestų klasteriuose arba priemiestinėse teritorijose;
 - (c) bent 30 proc. stebėsenos vietos yra neprieinama dėl viešosios infrastruktūros arba dėl to, kad stebėsenos vieta yra viešojo riboto patekimo teritorijoje, pavyzdžiui, karinėje zonoje, pasienio zonoje arba medžioklės zonoje;
 - (d) bent 30 proc. stebėsenos vietos yra neprieinama dėl to, kad stebėsenos vieta yra privačioje teritorijoje, kuri yra pasienio zona arba medžioklės zona;
 - (e) stebėsenos vieta yra šiauriau nei 65° šiaurės platumos;
 - (f) duomenų rinkimą stebėsenos vietoje apsunkina bent vieną iš šių priežasčių:
 - i) stebėsenos vieta yra toli nuo artimiausio kelio, kuriuo galima važiuoti motorinėmis transporto priemonėmis (daugiau kaip 2 km), arba ją nuo kelio skiria didelės fizinės ar gamtinės kliūtys, todėl sunku reguliariai ją pasiekti;
 - ii) stebėsenos vieta yra mažesnėje nei 50 km² saloje arba ją galima pasiekti tik plaukiant laivu ilgiau nei dvi valandas iš uosto, iš kurio reguliariai kursuoja keltai;
 - iii) ne mažiau kaip 30 proc. stebėsenos vietos nuolydis yra didesnis kaip 20 laipsnių;
 - (g) stebėsenos vietos negalima priskirti vienam iš 4 dalyje nurodytų sluoksnių.
7. Valstybės narės sudaro jų teritorijoje esančių stebėsenos vietų, atrinktų pagal 4, 5 ir 6 dalis, sąrašą (toliau – stebėsenos vietų sąrašas).
- Vertinimo laikotarpiu stebėsenos vietų sąrašas nekeičiamas.
8. Nukrypstant nuo 7 dalies antros pastraipos, stebėsenos vietų sąraše esanti vieta bet kuriuo metu gali būti pakeista, jei galima daryti išvadą, kad ji atitinka bent vieną iš 6 dalyje nustatytų neįtraukimo kriterijų. Iš sąrašo pašalintos stebėsenos vietos pakeičiamos kitomis taikant sluoksninę atsitiktinę atranką, nurodytą 4, 5 ir 6 dalyse.
9. Valstybės narės nedelsdamos praneša Komisijai ir Europos aplinkos agentūrai apie stebėsenos vietų sąrašą ir visus jo pakeitimus. Europos aplinkos agentūra tą sąrašą skelbia viešai.

4 straipsnis

Stebėjimo laikotarpis

Valstybės narės nustato kiekvienos teritorijos stebėjimo laikotarpį, per kurį kasmet renkami duomenys pagal 5 ir 6 straipsnius. Vertinimo laikotarpiu stebėjimo laikotarpis nekeičiamas.

5 straipsnis

Duomenų apie bites, žiedmuses, drugius ir dieną aktyvias kantis rinkimo protokolas

1. Pagal 4 straipsnį nustatyto stebėjimo laikotarpiu valstybės narės renka duomenis apie bites, žiedmuses, drugius ir dieną aktyvias kandis kiekvienoje stebėsenos vietoje atlikdamos ėjimą transektomis.
2. Ėjimas transektomis atliekamas atskirai dėl:
 - (a) bičių;
 - (b) žiedmusių;
 - (c) drugių ir dieną aktyvių kandžių.
3. Stebėjimo laikotarpiu ėjimas transektomis atliekamas toje pačioje stebėsenos vietoje kartą per mėnesį, o minimalus laiko intervalas tarp ėjimų transektomis yra trys savaitės.
4. Nukrypstant nuo 3 dalies, tais atvejais, kai 7 dalyje nurodytos aplinkos sąlygos nesusiklosto ilgesnį laikotarpį ir dėl to negalima atlikti ėjimo transektomis kartą per mėnesį, ėjimas transektomis gali būti atliekamas rečiau nei kartą per mėnesį.
5. Nukrypstant nuo 3 dalies, valstybės narės gali ėjimą transektomis atlikti dažniau stebėsenos vietose, kuriose stebėjimo laikotarpis yra trumpesnis nei šeši mėnesiai. Tokiu atveju minimalus laiko intervalas yra trumpesnis nei trys savaitės.
6. Per kiekvieną ėjimą transektomis užregistruojami šie aplinkos parametrai:
 - (a) temperatūra (°C);
 - (b) debesuotumas (oktomis);
 - (c) vėjo greitis (m/s);
 - (d) rūkas (yra / nėra);
 - (e) krituliai (yra / nėra);
 - (f) pradžios laikas (vv:mm);
 - (g) visi kiti svarbūs parametrai, kurie gali turėti įtakos duomenų rinkimui.
7. Ėjimas transektomis atliekamas aplinkos sąlygomis, kuriomis 1 dalyje nurodytos rūšys yra aktyvios savo gyvenimo ciklo suaugusio individo stadijoje. Šiuo tikslu valstybės narės nustato 6 dalies a–f punktuose išvardytų aplinkos parametrų sąlygas, kuriomis turi būti atliekamas ėjimas transektomis. Tos sąlygos gali būti pritaikytos prie vietos aplinkybių ir negali būti keičiamos vertinimo laikotarpiu.
8. Kiekvieno ėjimo transektomis atstumas turi būti 1 km.
9. Ta pati transektos trajektorija taikoma bitėms, žiedmusėms, drugiams ir dieną aktyvioms kandims kiekvienoje stebėsenos vietoje. Visa transektos trajektorija turi būti stebėsenos vietos ribose. Transektos trajektorija gali būti ištisinė arba padalyta į dalis. Ji turi būti geografiškai susieta ir pažymėta žemėlapyje prieš pradedant rinkti duomenis. Kiekviena transektos trajektorijos dalis priskiriama vienam iš 3 straipsnio 4 dalies pirmoje pastraipoje nurodytų ekosistemų tipų. Transektos trajektorija kiekvienoje stebėsenos vietoje nekeičiama, nebent ji tampa iš dalies arba visiškai nepasiekiamo dėl *force majeure* aplinkybių.
10. Transektą einama į priekį pastoviu greičiu, o bendra faktinė stebėjimo trukmė – 60 minučių. Į stebėjimo trukmę neįtraukiamas laikas, kurio reikia egzemplioriams sugauti, tvarkyti, identifikuoti ar registruoti.

11. Duomenys renkami toliau nurodytoje trimatėje stebėjimo erdvėje aplink transektą einantį asmenį (toliau – stebėtojas):
 - (a) bičių ir žiedmusių atveju: 1,5 m į abi puses nuo stebėtojo, 1,5 m prieš stebėtoją ir 1,5 m virš stebėtojo;
 - (b) drugių ir dieną aktyvių kandžių atveju: 2,5 m į abi puses nuo stebėtojo, 5 m prieš stebėtoją ir 5 m virš stebėtojo.
12. Kiekvienas užregistruotas egzempliorius priskiriamas vienam iš 3 straipsnio 4 dalies pirmoje pastraipoje nurodytų ekosistemų tipų.

6 straipsnis

Duomenų apie naktį aktyvias kandis rinkimo protokolas

1. Pagal 4 straipsnį nustatytu stebėjimo laikotarpiu valstybės narės renka duomenis apie naktį aktyvias kandis kiekvienoje stebėsenos vietoje naudojamos šviesos gaudyklės.
2. Stebėjimo laikotarpiu šviesos gaudyklės turi veikti vieną naktį per mėnesį, o minimalus laiko intervalas tarp šviesos gaudyklių veikimo laikotarpių toje pačioje stebėjimo vietoje yra trys savaitės.
3. Nukrypstant nuo 2 dalies, tais atvejais, kai 6 dalyje nurodytos aplinkos sąlygos nesusiklosto ilgesnį laikotarpį ir dėl to negalima kas mėnesį statyti šviesos gaudyklių, šviesos gaudyklės gali būti statomos rečiau nei kartą per mėnesį.
4. Nukrypstant nuo 2 dalies, šviesos gaudyklės gali būti statomos dažniau nei kartą per mėnesį tose stebėjimo vietose, kuriose stebėjimo laikotarpis yra trumpesnis nei šeši mėnesiai. Tokiu atveju minimalus laiko intervalas yra trumpesnis nei trys savaitės.
5. Kiekvienos šviesos gaudyklės veikimo laikotarpiu registruojami šie aplinkos parametrai:
 - (a) temperatūra (°C);
 - (b) debesuotumas (oktomis);
 - (c) vėjo greitis (m/s);
 - (d) rūkas (yra / nėra);
 - (e) krituliai (yra / nėra);
 - (f) pagrindinė mėnulio fazė (jaunatis, priešpilnis, pilnatis, delčia);
 - (g) visi kiti svarbūs parametrai, kurie gali turėti įtakos duomenų rinkimui.
6. Šviesos gaudyklės statomos aplinkos sąlygomis, kuriomis 1 dalyje nurodytos rūšys yra aktyvios savo gyvenimo ciklo suaugusio individo stadijoje. Šiuo tikslu valstybės narės nustato 5 dalies a–f punktuose išvardytų aplinkos parametrų sąlygas, kuriomis turi būti statomos šviesos gaudyklės. Tos sąlygos gali būti pritaikytos prie kiekvienos vietos aplinkybių ir negali būti keičiamos vertinimo laikotarpiu.
7. Kiekvienoje stebėsenos vietoje statomos dvi šviesos gaudyklės, tarp kurių yra ne mažesnis kaip 50 m atstumas. Šviesos gaudyklės statomos bent 10 m atstumu nuo vandens telkinių ir bent 50 m atstumu nuo dirbtinių šviesos šaltinių. Jos išdėstomos taip, kad šviesos šaltinio viršus būtų nuo 30 cm iki 1 m virš žemės paviršiaus. 1 m spinduliu aplink kiekvieną gaudyklę neturi būti kliūčių, kurios galėtų užstoti gaudyklės šviesą.

8. Prieš pradėdant rinkti duomenis, šviesos gaudyklių padėtis kiekvienoje stebėsenos vietoje turi būti geografiškai susieta ir pažymėta žemėlapyje. Kiekviena šviesos gaudyklė priskiriama vienam iš 3 straipsnio 4 dalies pirmoje pastraipoje nurodytų ekosistemų tipų. Vertinimo laikotarpiu kiekvienos šviesos gaudyklės vieta nekeičiama, nebent ji tampa nepasiekiamą dėl *force majeure* aplinkybių.
9. Valstybės narės visose stebėsenos vietose naudoja vienodos konstrukcijos šviesos gaudykles ir vienodo tipo šviesos šaltinį. Šviesos gaudyklės konstrukcija ir šviesos šaltinio tipas vertinimo laikotarpiu nekeičiami.

Nukrypstant nuo pirmos pastraipos, šiauresnėse nei 60° šiaurės platumose platumose gali būti naudojamos kitokios konstrukcijos šviesos gaudyklės ir kitoks šviesos šaltinio tipas.

Kiekvienos šviesos gaudyklės šviesos šaltinio galia turi būti didelė ultravioletinės ir mėlynos šviesos diapazone (350–550 nm). Šviesos šaltiniai turi būti tinkamai prižiūrimi, kad laikui bėgant šviesos stipris ar spektrinė sudėtis iš esmės nesikeistų.

7 straipsnis

Duomenų apie retas apdulkintojų rūšis rinkimo protokolas

1. Valstybės narės vykdo tikslingą visų bičių, žiedmusių ir drugių rūšių, kurios laikomos sparčiai nykstančiomis rūšimis, stebėseną. Šiuo tikslu valstybė narė gali naudoti ES raudonąją gresiančių išnykti rūšių knygą²² arba nacionalinę rūšių raudonąją knygą, arba ir vieną, ir kitą.
2. Nukrypstant nuo 1 dalies, jei pagal 1 dalį nustatytų rūšių skaičius yra didesnis nei 15, valstybės narės gali apriboti stebėtinų rūšių skaičių iki 15.
3. Valstybės narės sudaro rūšių, kurios bus stebimos pagal 1 ir 2 dalis, sąrašą ir pateikia jį Komisijai. Vertinimo laikotarpiu tas sąrašas nekeičiamas.
4. Į 3 dalyje nurodytą sąrašą įtrauktos rūšys stebimos atliekant tikslingus apsilankymus žinomose rūšies buvimo vietose bent kartą per metus ir nustatant, ar jos ten yra, ar ne. Kai nustatoma, kad rūšis yra bent vienoje vietoje, tai metais valstybės narės gali nutraukti tos rūšies stebėseną.
5. Visi 3 dalyje nurodyti rūšių įrašai turi būti geografiškai susieti.

8 straipsnis

Rūšių identifikavimas

Valstybės narės stebimus arba sugautus tikslinių rūšių egzempliorius identifikuoja pagal rūšis, naudodamos ekspertų žinias grindžiamą diagnostiką, DNR metodus, dirbtinį intelektą arba kitus moksliai pagrįstus metodus.

9 straipsnis

Apdulkintojų populiacijos tendencijų vertinimas

1. Apdulkintojų gausos ir įvairovės tendencijos vertinamos remiantis valstybių narių pagal šį reglamentą surinktais duomenimis.

²²

https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/european-red-list-threatened-species_en

2. 1 dalyje nurodytam vertinimui atlikti II priede nustatytu metodu apskaičiuojamas bendras apdulkintojų rodiklis kiekvienoje valstybėje narėje ir III priede nustatytu metodu apskaičiuojamas apdulkintojų rūšių gausumo rodiklis kiekvienoje valstybėje narėje.
3. Svetimos rūšys į vertinimą neįtraukiamos.
4. Pirmasis vertinimo laikotarpis prasideda [LB: įrašyti datą – 12 mėnesių nuo šio reglamento įsigaliojimo dienos] ir baigiasi 2030 m. Vėliau kiekvienas vėlesnis vertinimo laikotarpis trunka šešerius metus.

10 straipsnis

Atkūrimo priemonių veiksmingumo vertinimas

Siekiant įvertinti atkūrimo priemonių veiksmingumą pagal Reglamento (ES) 2024/1991 10 straipsnio 3 dalį, atskirai apskaičiuojamas kiekvieno iš 3 straipsnio 4 dalies pirmoje pastraipoje nurodytų ekosistemų tipų bendras apdulkintojų rodiklis.

11 straipsnis

Įsigaliojimas

Šis reglamentas įsigalioja dvidešimtą dieną po jo paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

Šis reglamentas privalomas visas ir tiesiogiai taikomas visose valstybėse narėse.

Priimta Briuselyje 2025 09 19

Komisijos vardu
Pirmininkė
Ursula VON DER LEYEN